

Povestiri din țara lui Andrei. Anul 1241 (partea IV)

Scris de Valentin-Claudiu DOBRE

Marți, 23 Aprilie 2019 12:52 - Ultima actualizare Duminică, 05 Mai 2019 16:05

Preambul: Să revenim la documente și totodată să încercăm o schimbare de perspectivă.

Două scrisori relatează tulburări majore între 1241-1243(1245 ?) în regatul Ungariei. Papa Inocențiu al IV-lea în 22.07.1243 scrie: <chiar în timpul prezenței Tătarilor și după retragerea acestora, unii s-au năpustit cu dușmănie asupra regatului însuși, pustiind prin foc bunurile multora, trecându-i prin sabie nu fără nelegiuiri vădite împotriva celui răstignit

>

. (Act 277. Textul latin la Theiner, I, p.188; Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p.217). Și regele Béla al IV-lea scrie în 07.09.1245 din Buda despre

“

seditione gentis”: un neam răzvrătit, pare-se cu referire la Transilvania (Actul 281, textul latin la Theiner, I, p.229).

Practic, cucerirea Transilvaniei fusese finalizată, dar cucerii nu se dădeau învinși. În anul de grație 1241-43 nu era nici pe departe o chestiune de etnicitate, ci de a stăpâni sau a fi stăpânit. De ce nu (?), printre răzvrătiți puteau fi și din <genus Moglout>, urmași ai lui Tuhutum, din <partibus Erdevelu>. Dar nu putem ști. Par să fi fost tulburări de proporții.

Alte informații le avem de la călugărul franciscan flamand Willem van Ruysbroeck, care amintește în cronică sa despre țara Pascatir/țara Bașkurților și neamul Illac

: <and beside Pascatir are

the Illac, which is the same word as Blac, but the Tartars do not know how to pronounce (the letter) B, and from them come those who are in the land of Assan. They call both of them Illac, the former and the latter>. Dar nu afirmă cu certitudine. Noi știm că suntem de origine latină, nu din zona Uralilor, dar dacă erau câteva grupuri nu din țara lui Asan, ci din Transilvania, migrate datorită asocierii cu turco-mongoli în 1241 ? Van

Ruysbroeck ridică el însuși doar un semn de întrebare, speculând mai degrabă.

Cuprins: Iată schimbarea de perspectivă: nu putem ști cât ar fi fost de probabil ca niște captivi ai turco-mongolului Buri să atribuie oiconime în Kyrghysztan. Dar dacă ar fi vorba de grupuri organizate militar care au devenit confederații lui ? Cum pot fi transportați un număr mare de oameni captivi fără riscuri și fără să scape pe o distanță atât de mare ? Cum se poate ca în câteva comunități din Kyrghysztan denumiri de sate să aibă corespondente în oiconimele din nomenclatorul “românesc” (pot fi desigur de o cu totul altă proveniență: onogură, post-avară, etc.) din Transilvania și nu în denumirile maghiare ? Și cum de li s-a permis locuitorilor (presupuși “captivi”) în unele localități din Kyrghysztan să se așeze grupat ? Faptul că s-au așezat grupat ar sugera că aveau statut de “confederați”, adică de oameni liberi.

Este clar că armata lui Buri ataca pentru bunuri de preț. De asemenea, îi interesau exclusiv oamenii cu abilități, cu aptitudini, așa cum am spus: artizani, meșteșugari, mineri. În plus, după atacul din aprilie 1241, turco-mongolii se retrag undeva dincolo de munți, dar așteaptă sosirea grosului trupelor din Europa Centrală, care revenind în 1242 răvășesc dinnou Ungaria și Transilvania. Nu se puteau împovăra cu un număr mare de oameni pentru a-i transporta pe uscat în ținuturile natale. Depopulările din Ungaria și Transilvania provin din relocarea unui număr mare de oameni în ținuturile extracarpatică și prin colonizări ale hanului turco-mongol Noghai.

Dar dacă ar fi fost vorba și de acei răzvrățiți (militari cu familiile lor) care, trecând munții au devenit confederați ai lui Buri ? Sursele vechi vorbesc în sec. al XIV-lea despre un prinț tătar/turcoman creștin, Demetrius Princeps Tartarorum 1360-1380 undeva la est de Prut sau Nistru (Bugeac ?), de la care se presupune că ar proveni unele însemne creștine (?) în caractere arabe găsite în mormintele primilor domnitori moldoveni. Și Șt. Ștefănescu îl menționează alături de Kutlug/Cadlu beg de Crimeea și Hadji/Caizi beg. Ce descendență să fi avut el ?

În lupta contra lui Ștefan Uroș al III-lea al Serbiei din 1330, țarul Mihail al III-lea Șișman are în armata sa corpuri de oaste de tătari, iassi, valahi (ultimii ai lui Basarab I). Tătarii sunt din grupul celor rămași după hanul Noghai sau cumva alții ?

Cert este că turco-mongolii lui Buri se retrag în 1242 sau 1243, lor alăturându-se posibil răvrățiți din Transilvania care l-ar fi urmat pe Buri în calitate de confederați (oameni liberi). Iar pentru cei de valoare (care prezentau interes economic), cum ar fi grupul teutonilor din Talas deplasați ulterior într-o localitate numită Bolat la o lună de mers spre est din Talas,

această captivitate o presupunem una de "mătase", căci puteau obține anumite facilități (posibil în final chiar libertatea).

Actualmente, în Beijing, vis-a-vis de moscheea Niujie există o pictură murală în care sunt reprezentate cele 56 de grupuri etnice din China. Femeia kyrkhyză este îmbrăcată în galben și roșu, cu opinci, deasupra opincilor cu un mic simbol în patru culori: roșu, galben, verde, albastru. Bărbatul pare a cânta din fluier, poartă deasemenea opinci, deasupra opincilor același simbol roșu, galben, verde, albastru. Brâul său e roșu, iar la pălărie poartă o panglică violet.

Un handbalist ruso-spaniol de origine kyrghyză, cetățean spaniol, se numește Talant Mushanbetovich Dujshebaev. Poate avea numele său vreo legătură cu oiconimul Deușu din Cluj ?

Două întrebări desigur se impun. De ce Willem van Ruysbroeck speculează asupra identității Blachilor, asociindu-i unui ipotetic popor Illac ? Iar a doua: pe ce criterii se asociază popoarele sau segmentele de popoare, altfel spus, de ce s-ar fi asociat răzvrătiții cu turco-mongolii lui Buri ? Pentru că să recunoaștem, afirmația pare (la prima vedere doar) nu chiar tocmai logică.

Câteva lucrări sunt clasice (dar oarecum puțin cunoscute sau popularizate) care aduc destulă lumină în chestiunea originii poporului român. Una este scrisă de domnul De Peyssonnel, apărută în 1765, la Paris sub titlul: "Observations historiques et géographiques, sur les peuples barbares qui ont habité les bords du Danube et du Pont Euxin". A doua aparține dlui. Constantinescu, apărută în plin război, în 1943, evident carte de propagandă de război, dar bine scrisă și se numește "Originea și expansiunea românilor. Privire istorică". În rezumat, dl. De Peyssonnel arată că poporul român trebuie privit ca un amestec complex de romani și greci cu daci, geți, gepizi, iazigi, sarmați, saxoni, goți, huni, avari, slavi, paținachi (pecenegi), turci și alte popoare barbare și septentrionale care s-au succedat și au ocupat țările române. Dânsul arată că românii sunt cunoscuți în istoriografia veche sub nume diferite, geografice sau ale unor popoare turanice, cu care ei au conviețuit și s-au aliat. Acesta pare de altfel punctul de vedere de departe cel mai pertinent pe care l-am găsit în istoriografie. Al doilea punct de vedere este al dlui. Constantinescu, care insistă că baza etnică a poporului român este cea tracică, în amestec cu popoare iranice, celtice, ilirice, peste care s-a imprimat sigiliul Romei. Este un punct de vedere care se opune tezei latinității pure. Aici intervine și influența hunică, care transbordează în stânga Dunării un număr mare de locuitori ai fostului Imperiu Roman (și a succesorilor săi). Și mai este desigur lucrarea dlui. Romulus Seișanu, "România. Atlas istoric, geopolitic, etnografic și economic" din anul 1936, tipărită la București, care trece în revistă toate informațiile pertinente de care dispuneam atunci și acum. Cam acestea ar fi în mare de spus despre originea poporului român.

Și-atunci cum se amestecau sau pe ce criterii se asociau triburile și popoarele ?

În mod normal, atunci când aceste amestecuri nu erau fortuite, rezultat al unor campanii militare și ele erau dictate de necesități de protecție în fața unui pericol previzibil sau pe timp de pace, pentru a constitui o forță puternică, criteriul din vechime era cel al zeitățilorenerate, iar uneori al strămoșilor comuni pentru ginți. Deci, nu criteriul de limbă era cel care dicta, ci zeitatea venerată. Atunci când aceste amestecuri erau fortuite, mai ales în perioada evului mediu, când creștinismul se răspândise și devenise religie receptă, criteriile anterioare se estompau și nu mai contau, pentru că practic se retrasa o nouă linie și o nouă istorie, unde fie se combinau zeitățile anterioare, fie se prefera una a grupului majoritar. Dealtfel, dificultățile legate de cucerirea altora era de acceptare a zeităților cuceritorilor, aceasta semnificând uneori și o acceptare a noului statut de către cei cucerți și semnificând de fapt o unificare a panteonului și o relativă reconciliere în cadrul societății prin statuarea unui status-quo social. Ulterior, în spațiul european al fostului Imperiu Roman s-a generalizat creștinismul, în celelalte ținuturi (nordul Africii, Orientul Mijlociu și Anatolia, care au dat teologi de seamă) acesta cedând terenul în fața Islamului.

Atunci ce puteau avea în comun turco-mongolii lui Buri cu răzvrățiții transilvăneni ? Câteva elemente de legătură par viabile: cu poporul kyrghysz am putea avea unele elemente de substrat provenite din fondul cuman de grai turc oguz (posibil grai "franca", de intercomunicare la momentul năvălirii în 1241, cel puțin în spațiul extracarpatic), iar dacă înglobau și elemente din tribul önnğud aproape complet creștinat, depinzând de Biserica Estului cu patriarhia la Seleucia-Ctesiphon cu onogurii. Onogurii erau un trib deci practic identic (în oglindă) cu protobulgarii onoguri, dar de limbă turcă oguz. Atunci asocierea onoguri (vorbitori de turcă oghur/ "ciuvașă") cu önnğud pare viabilă. Cu uzbekii amestecați cu kyrghyszii avem în comun fondul populației uzilor (turci care înglobau iranici turcizați, alanlar. Conform oiconim Valea Uzului-Harghita).

Istoricul John Fine arată din sursele istorice că după năvălirea mongolă (între 1236-1242) și dezintegrarea Imperiului stepei cumane, cumanii apar în număr mare la sud de Dunăre. Alții sunt așezați și în cele două regiuni din Ungaria, Nagyunság și Kiskunság, unii de disipează în spațiul extracarpatic, iar jász-ii sunt așezați în regiunea cu același nume din Jász-Ungaria (ținutul are corespondențe toponimice în județele Iași și respectiv Bălți).

Ce fond ancestral are poporul kyrghysz ? Cei de pe Valea râului Yenisei sunt descriși în secolul al II-lea de sursele chineze ca având părul roșu, pielea albă și ochii deschiși (verzi sau

Povestiri din țara lui Andrei. Anul 1241 (partea IV)

Scris de Valentin-Claudiu DOBRE

Marti, 23 Aprilie 2019 12:52 - Ultima actualizare Duminică, 05 Mai 2019 16:05

albaștri). Apar sub numele de Jiankun. Sunt dominați pe rând de gökturci, de uighuri, kushani și turco-mongolii khitani (care alungați din regiunea Beijing de Jucheni, s-au relocat în apus, suprapunându-se peste kyrghyszi). Apoi ei cad sub dominație mongolă. Din punct de vedere genetic (R1a1, Y-DNA) se apropie de tadjici, care sunt indo-iranieni, dar sunt un popor “ameste cat” cu mongoli și turco-mongoli.

Cam acestea sunt datele. Putea fi asocierea posibilă ?

Informații compilate de Valentin-Claudiu DOBRE, extrase parțial din lucrarea literară

“ȘAPTE MICRODETECTIVI PRIN MEANDRELE ISTORIEI. ZORII”, Colecția Zidul de Hârtie,

București 2017, ISBN 978-973-0-25915-5

Pictură murală în Beijing